

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ НА ЛІБЕРАЛІЗАЦІЮ
МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Студентки 2 курсу, 12 м групи,

спеціальності 293 «Міжнародне право»,

спеціалізації «Міжнародне право» _____

Пінчук Ірини Миколаївни

Науковий керівник

к.ю.н. _____

Йосипенко Соломія Тарасівна

Гарант освітньої програми

д.ю.н., проф. _____

Мазаракі Наталія Анатоліївна

Київ-2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	
1.1. Передумови появи міжнародних фінансових інституцій, що здійснюють інвестиційну діяльність.....	8
1.2. Європейський інвестиційний банк.....	16
1.3. Чорноморський банк торгівлі та розвитку.....	25
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ	
2.1. Механізм розгляду скарг Європейського інвестиційного банку.....	30
2.2. Проекти фінансування Європейського інвестиційного банку та проблеми щодо їх реалізації.....	36
2.3. Програми та проекти фінансування Чорноморського банку торгівлі та розвитку.....	40
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- АзБР** - Азіатський банк розвитку
- АфБР** - Африканський банк розвитку
- ББР** - Багатосторонні банки розвитку
- БМР** - Банк міжнародних розрахунків
- ГАТТ** - Генеральна угода з тарифів і торгівлі
- ДФЄС** - Договір про функціонування Європейського Союзу
- ЄБРР** - Європейський банк реконструкції та розвитку
- ЄІБ** - Європейський інвестиційний банк
- ЄФСІ** - Європейський фонд стратегічних інвестицій
- МаБР** - Міжамериканський банк розвитку
- МБРР** - Міжнародний банк реконструкції та розвитку
- МВФ** - Міжнародний валютний фонд
- МСП** - Малі та середні підприємства
- НДДКР** - Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи
- ОЕСР** - Організація економічного співробітництва та розвитку
- ОЄСР** - Організація європейського економічного співробітництва
- СОТ** - Світова організація торгівлі
- ЧБТР** - Чорноморський банк торгівлі та розвитку

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У наш час у багатьох частинах світу міжнародні інституції є надзвичайно важливими, оскільки вони відіграють головну роль у підтримці великомасштабних інфраструктурних проєктів на ринках, що розвиваються. Вони мають спільну мету, що полягає у сприянні економічному та соціальному прогресу на благо всіх людей. Міжнародні фінансові установи створені декількома державами і підпадають під дію міжнародного права. Власниками та акціонерами, як правило, є уряди чи інші міжнародні установи.

Ринки, що розвиваються, продовжують вимагати значних інвестицій в інфраструктуру. Враховуючи розмір більшості інфраструктурних проєктів, залишається проблема, як забезпечити їхнє фінансування. Готовність міжнародних інституцій надавати кредити у складних комерційних і політичних умовах є значною, і, відповідно, не слід недооцінювати значення організацій у фінансуванні проєктів на ринках, що розвиваються.

Лібералізація відіграла центральну роль у стимулюванні масового зростання міжнародної торгівлі (яка зростала в середньому на 6 відсотків на рік між 1948 і 1997 роками), прямих іноземних інвестицій (запаси та приплив яких перевищили зростання світової торгівлі), а також іноземної валюти та портфельного капіталу (при середньоденному обороті валютних ринків, що досягає трильйонів доларів). Економічна лібералізація часто асоціюється з приватизацією, яка є процесом передачі права власності або аутсорсингу бізнесу, підприємства, агентства, державної служби або державної власності з державного сектора в приватний сектор. Лібералізовані та приватизовані суспільні послуги можуть переважати великі компанії, особливо в секторах з високими витратами капіталу, води, газу чи електроенергії.

Наразі існує необхідність проведення детального дослідження саме тих, міжнародних фінансових інституцій, які створені та функціонуючі у Європі. Населення, яке проживає на території континентальної Європи було, є та залишатиметься рушійною силою змін світу. Адже саме тут зосереджені провідні

вчені, спеціалісти у різних галузях права, науки та промисловості. Європейський Союз лібералізував ринки газу та електроенергії, запровадивши конкурентну систему.

Підґрунтям для подальшого дослідження проблем особливостей створення та функціонування міжнародних інституцій, що впливають на лібералізацію інвестиційної діяльності слугують праці вчених-правників: Р. Обойн [6], А. Фатурос[8], Дж. А. Окампо [11], С. Гріффіт-Джонс [9], Д. Гріффіт-Джонс і Д. Гертова [9], Л. Енґен і А. Пріцзон[7], Р. М. Нельсон [10], А. Цигліка [5], К. Грін [5], А. Роггенбак [5], А. М. Семан [5] та інших.

Мета дослідження. Автор випускної кваліфікаційної роботи ставив за мету на основі функціонування міжнародних інституцій, визначити як саме вони впливають на лібералізацію міжнародної інвестиційної діяльності, а також сформулювати висновки з окресленої проблематики.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати такі **завдання**:

- дослідити передумови появи міжнародних інституцій, що здійснюють вплив на лібералізацію міжнародної інвестиційної діяльності,
- описати структуру Європейського інвестиційного банку,
- охарактеризувати сфери діяльності Чорноморського банку торгівлі та розвитку,
- дослідити інноваційність Механізму розгляду скаргу Європейського інвестиційного банку,
- визначити переваги та недоліки міжнародних інституцій, що здійснюють вплив на лібералізацію міжнародної інвестиційної діяльності.

Об'єктом дослідження є діяльність міжнародних фінансових інституцій.

Предметом дослідження в роботі є вплив міжнародних інституцій на лібералізацію міжнародної інвестиційної діяльності.

Методами дослідження стали порівняльно-правовий, історико-правовий, формально-логічний, системно-функціональний методи та інші методи.

Відповідно до визначеної мети та завдань під час дослідження впливу міжнародних інституцій на лібералізацію інвестиційної діяльності використовувався історико-правовий та діалектичний методи, за допомогою яких вдалося дослідити розвиток міжнародних інституцій в історичному аспекті.

Із застосуванням формально-логічного методу була опрацьована наукова література стосовно теми дослідження, аналізувалась практика вирішення скарг та проекти фінансування. Використання порівняльно-правового методу висвітлене шляхом зіставлення функцій, повноважень міжнародних інституцій, що здійснюють вплив на лібералізацію інвестиційної діяльності.

Системно-функціональний метод надав можливість вивчити і дослідити внутрішню структуру Європейського інвестиційного банку, Чорноморського банку торгівлі та розвитку, їх склад, компетенцію, а також порядок прийняття ними рішень.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні основних проблем міжнародних фінансових інституцій, наведенні пропозицій щодо їх удосконалення.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Передумови появи міжнародних фінансових інституцій, що здійснюють інвестиційну діяльність та їх класифікація», що опублікована у збірнику наукових статей «Міжнародне право: трансформація доктрини та практики». К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2021. С. 141-146.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх зміст у багатьох аспектах доповнює наукові знання з історії розвитку та функціонування міжнародних інституцій, що здійснюють вплив на лібералізацію інвестиційної діяльності. Зібраний матеріал і узагальнення можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць, при підготовці лекційних занять та спецкурсів у вищих навчальних закладах.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, які

включають в себе шість підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 55 сторінок, із яких основна частина роботи займає 45 сторінок. Список використаних джерел складається з 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

1.1. Передумови появи міжнародних фінансових інституцій, що здійснюють інвестиційну діяльність

Ідея створення міжнародних фінансових організацій для регулювання світового економічного розвитку з'явилася як відповідь на зростаючі проблеми в роки між двома Світовими війнами ХХ століття [15].

Перші спроби у цьому напрямі були здійснені Лігою Націй, вона організувала найбільшу на той час Брюссельську фінансову конференцію в 1920 році, у якій взяли участь представники 39 держав. Метою конференції було вирішення валютних проблем та полегшення обігу товарів та коштів. За її підсумками Ліга Націй створила Економічну та Фінансову Організацію, що включала кілька комітетів (Фінансовий, Економічний, Фіскальний, Статистичний). До повноважень комітетів входило регулювання питань, пов'язаних з подвійним оподаткуванням, поведженням з іноземними громадянами та підприємствами, скасуванням заборони та обмежень на імпорту та експорт, торговою політикою, міжнародними промисловими угодами, проблем вугілля, цукру, проблем контрабанди в цілому та алкоголю, зокрема, і непрямим протекціонізмом. Ліга Націй не мала власних коштів, і оскільки міжурядове кредитування не заохочувалося, будь-яке значне зовнішнє фінансування повинно було надходити з приватних ринків капіталу. Протягом наступних років Ліга Націй фінансувала в економіку багатьох європейських країн та спонсорувала низку міжнародних конференцій.

Основні центральні банки почали часто співпрацювати між собою у зв'язку з необхідністю надання «стабілізаційних кредитів». Також на посилення співпраці між банками вплинула робота Фінансового комітету Ліги Націй по відновленню економіки після Першої Світової війни під час періоду валютної стабілізації 1922-1930 рр. Тому було цілком природно, що кредитні та політичні установи незабаром

зацікавилася ідеєю заміни тимчасових асоціацій та асоціацій ad hoc постійною системою співпраці [6, с.1]. І, як результат, в 1930 році був заснований Банк міжнародних розрахунків (БМР) – міжнародний фінансовий інститут, що до цього дня залишається головним центром міжнародної співпраці центральних банків. БМР був створений в контексті плану Юнга (1930), який розглядав питання репараційних виплат, накладених на Німеччину Версальським договором після Першої світової війни. Новий банк повинен був взяти на себе функції, які раніше виконував Генеральний агент по виплаті репарацій у Берліні: збір, адміністрування та розподіл ренти, що підлягає репараціям. Окрім того, БМР був створений з метою виступати в ролі довіреної особи для Позик Дауеса та Юнга (міжнародних позик, що видаються для фінансування репарацій) [36].

Згодом Велика депресія 1930-х років стала фактором змін у взаємовідносинах між державами, остання була каталізатором краху Ліги Націй та спричинила конфлікт між великими державами стосовно їх міжнародних, політичних цілей, погляді на економічний добробут, який перешкоджав будь-якому узгодженому вирішенню нагальних проблем. Питання репарацій швидко зникло, фокусуючи діяльність Банку повністю на співпраці між центральними банками (включаючи управління резервами, операції з іноземною валютою, міжнародні поштові платежі, депозити золота та своп, інвестиції) та іншими агенціями в галузі монетарної та фінансової стабільності [5].

Відразу після Другої Світової війни зросло усвідомлення міжнародних економічних і фінансових проблем. Нагальним стало питання щодо відбудови післявоєнної зруйнованої економіки, сприяння міжнародному економічному співробітництву [8, с. 79].

На конференції в Бреттон-Вудсі в 1944 році було створено Міжнародний Валютний Фонд (МВФ) і Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку (МБРР) та були закладені основи світового економічного порядку. Основною метою діяльності МВФ було встановлення стабільних курсів валют та надання позик країнам, які стикаються з короткостроковим дефіцитом платіжного балансу. МБРР (згодом - Світовий банк) був створений для допомоги у відновленні економік,

порушених війною, сприяючи інвестуванню капіталу у виробничі цілі та довгостроковому збалансованому зростанню міжнародної торгівлі [37]. Незважаючи на те, що ці дві установи чітко відокремлені за статутом, фінансуванням та штабом, членство в МВФ є обов'язковою умовою членства у Світовому банку.

Бреттон-Вудська система функціонувала за сприянням БМР. У 1970–1980-ті роки БМР здійснював моніторинг транскордонних потоків капіталу внаслідок нафтової та боргової криз, що, в свою чергу, призвело до розвитку регуляторного нагляду за міжнародними банками. БМР також виступав у ролі екстреного «фундатора» для країн, які потрапили в труднощі, прийшовши на допомогу таким країнам, як Мексика та Бразилія під час їх боргової кризи в 1982 і 1998 роках, відповідно [5].

Злагоджена та успішно функціонуюча валютна система є ключовою ланкою світової економіки, вона сприяє зростанню міжнародної торгівлі, збільшення іноземних інвестицій і поглиблення глобальної взаємозалежності. МВФ і Світовий банк були найважливішими міжнародними фінансовими інститутами, на яких трималася вся післявоєнна валютно-фінансова система.

Офіційно створені в грудні 1945 р. обидві установи витримали випробування часом, слугуючи глобально важливими опорами для міжнародного фінансування капіталу та торгової діяльності [68]. Згодом до складу Світового банку почали входити нові інститути, що обумовило розширення організації, яка отримала назву – Група Світового банку. Спочатку позики цієї організації допомогли відновити країни, зруйновані Другою світовою війною. З часом фокус перейшов з реконструкції на розвиток, з великим акцентом на інфраструктуру, таку як дамби, електромережі, зрошувальні системи та дороги [13].

Група Світового банку – це унікальне глобальне партнерство, до складу якого входить 189 держав-членів. Будучи однією із найбільших у світі джерел фінансової та технічної допомоги країнам, що розвиваються, її інститути спільно поділяють зобов'язання щодо скорочення масштабів бідності, зростання рівня загального процвітання та сприяння сталому розвитку [14]. Очолювані єдиним керівництвом,

кожна із зазначених інституцій незалежно одна від одної, за рахунок наявних у нього коштів і на різних умовах, здійснює фінансування інвестиційних проєктів, як правило, на довгостроковій основі [62].

Створені на Бреттон-Вудській конференції установи відіграють значну роль у процесі організації глобальної системи.

Зараз головною місією МВФ є забезпечення монетарної стабільності у всьому світі [61]. Держави-члени спільно працюють задля сприяння глобальному валютному співробітництву, міжнародній торгівлі, зайнятості та економічному зростанню. МВФ стежить за світовою економікою та економікою держав-членів, надає допомогу в плануванні фіскальної політики, розробці податкового та фіскального законодавства, а також надає грошові позики державам, які мають труднощі з платіжним балансом [39].

Для координації зусиль з відновлення економіки Європи після Другої Світової війни у 1948 році з боку США та Канади відповідно до плану Маршалла було створено Організацію європейського економічного співробітництва (ОЄЕС), а в 1961 році у зв'язку з розширенням кількості держав-членів та включенням до установи ряду неєвропейських країн, її було перетворено на Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), метою якої стало стимулювання економічного прогресу та світової торгівлі

ОЕСР працює над посиленням внеску міжнародних інвестицій у зростання та сталий розвиток у всьому світі, шляхом просування реформи інвестиційної політики та міжнародного співробітництва [42]. Організація здійснює підтримку фінансової стабільності, шляхом лібералізації міжнародної торгівлі та руху капіталу між державами. ОЕСР – це перш за все дорадчий орган для багатьох урядових та міжнародних установ. ОЕСР здійснює аналіз політики, щоб допомогти країнам зміцнити сприятливі умови для інвестицій та фінансування, зокрема, відновлюваної електроенергії [34]. Не маючи повноважень виконувати свої рішення, ОЕСР, по суті, є консультативною асамблеєю, яка реалізує свою програму шляхом морального переконання, конференцій, семінарів та численних публікацій. Щороку ОЕСР публікує сотні статей на різні теми, такі як сільське господарство,

податкові структури, енергетичні ресурси, забруднення повітря, наукові дослідження, ринки капіталу, розвиток освіти та допомога в розвитку, що є корисним джерелом інформації про економічні та пов'язаних з ними соціальні питання. Організація випускає щорічні оцінки економік окремих держав-членів [20].

У багатьох частинах світу міжнародні фінансові інституції, що здійснюють інвестиційну діяльність, відіграють важливу роль у програмах соціального та економічного розвитку країн, що розвиваються та країн з перехідною економікою. Ця роль включає консультування щодо проєктів розвитку, їх фінансування та допомогу в їх реалізації.

Установи характеризуються кредитними рейтингами AAA (найбільш надійними рейтингами, такими, що передбачають дуже високу здатність виконувати свої фінансові зобов'язання) та широким членським складом держав-позичальників та донорів і мають при цьому спільні цілі та завдання:

- зменшити глобальну бідність та покращити умови життя та рівень життя людей;
- підтримувати сталий економічний, соціальний та інституційний розвиток;
- сприяти регіональній співпраці та інтеграції.

Міжнародні фінансові інституції досягають таких цілей за рахунок позик, кредитів та грантів національним урядам. Таке фінансування, як правило, пов'язане з конкретними проєктами, які спрямовані на економічний та соціально стійкий розвиток. Міжнародні фінансові інституції також надають технічну та консультативну допомогу своїм позичальникам та проводять масштабні дослідження з питань розвитку.

Міжнародні фінансові інституції та держава-позичальник визначають проєкти, які відповідають стратегії розвитку країни та придатні для підтримки міжнародних фінансових інституцій [48].

Зміна геополітичної карти світу, нерівномірність економічного розвитку та відмінності культурних і політичних реалій держав, що розташовані у різних

регіонах світу, стали умовами виникнення регіональних фінансових інституцій, що здійснюють інвестиційну діяльність.

Тому виникла необхідність класифікації міжнародних фінансових установ, на даний час вони представлені глобальними та регіональними інститутами. Глобальні - це підрозділи Організації Об'єднаних Націй (ООН), такі як МВФ, Група Світового банку, БМР, а також до них відносяться ГАТТ-СОТ, ОЕСР.

Багатосторонні регіональні та субрегіональні банки розвитку (ББР) - це міжнародні фінансові посередники, акціонерами яких є як країни, що розвиваються, які позичають у них, так і розвинені країни, які цього не роблять. Вони мобілізують ресурси з приватних ринків капіталу та з офіційних джерел, щоб надавати позики на ринкових умовах, надають технічну допомогу та консультації щодо політики економічного та соціального розвитку, а також пропонують ряд додаткових послуг країнам, що розвиваються, та міжнародному співтовариству з питань розвитку. ББР, міжнародні фонди та установи можна вважати багатосторонніми банками розвитку на основі особливостей їх діяльності.

ББР можна розрізняти залежно від розміру, кількості та характеристик своїх акціонерів, типу позичальників (державних чи приватних, рівні доходів), географічної сфери (глобальної, регіональної, субрегіональної) та за галузями чи видами діяльності, які вони охоплюють[11, с. 70].

Заснування регіональних банків розвитку в кінці 1950-х - на початку 1960-х років, таких як Міжамериканський банк розвитку (МаБР), Азіатський банк розвитку (АзБР), Африканський банк розвитку – (АфБР), було спричинено розчаруванням країн, що розвиваються браком уваги від Світового банку та водночас стало корисним засобом впливу для США та країн Західної Європи проти комунізму.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) був створений на основі двох цілей Європейської інтеграції: підтримка відсталих регіонів, що означає процес справедливої інтеграції; фінансування інвестицій в інфраструктуру інтеграції - “регіональні суспільні блага” за існуючою термінологією. ст. 13

ЄІБ повністю складається виключно з членів розвинених країн, які можуть брати позики в установі, на відміну від інших регіональних банків, у яких є поділ між позичальниками країн, що розвиваються, та членами-непозичальниками розвинених країн.

Члени-позичальники складають більшість в АфБР і трохи більше половини капіталу МаБР, але є меншиною в АзБР та в ЄБРР.

Така структура капіталу дозволяє країнам, що розвиваються користуватися найвищим кредитним рейтингом розвинених країн. Це посилюється практикою збереження численного співвідношення статутного до акціонерного капіталу, що можна розглядати як величезний гарантійний фонд для кредитних операцій цих установ.

Це можна розуміти як перехресне субсидування від країн з високим до нижчих кредитних рейтингів. Таку структуру також можна розглядати як виправлення збою ринкового механізму: завищення ризику на приватних ринках капіталу, особливо в періоди спаду приватного фінансування. Кращі умови кредитування, а також готовність таких установ фінансувати країни за складних обставин, тобто під час криз, мають тенденцію до посилення їх статусу як привілейованого кредитора[11, с. 85].

Створення субрегіональних банків розвитку наприкінці 1960-х-початку 1970-х років переважно в Латинській Америці, але також і в Африці, збігається з деколоніалізацією та зростанням африканського регіоналізму. У 1970-х роках також почалося створення арабських банків у міру зростання економічної могутності арабських держав-виробників нафти.

У 1990-х та на початку 2000-х років у зв'язку з розпадом Радянського Союзу та переходом від соціалістичної до ринкової економіки країн Центральної та Східної Європи після закінчення холодної війни призвели до заснування четвертого великого регіонального банку - Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР), а також регіональних банків, створених пострадянськими державами: Євразійського банку розвитку (ЕАБР), Чорноморського банку торгівлі і розвитку (ЧБТР) та Програми Центрально-Азійського регіонального

економічного співробітництва (ЦАРЕС) Азійського банку розвитку. Кожна з нових країн, яка отримали суверенітет, повинна була створити нову економіку та відповідну банківську систему, а також встановити міжнародні фінансово-економічні відносини з метою забезпечення прогресивного соціального та економічного розвитку [47].

Створення найбільш впливового регіонального банку розвитку - ЄБРР відбулося поспіхом, так як Європі необхідно було відповісти на виклик надзвичайного моменту в історії - краху комунізму на її Сході. Протягом бурхливих років початку 1990-х років увага ЄБРР зосереджується на приватному секторі як головному рушії змін. ЄБРР також активно підтримує фінансові установи за рахунок прямих інвестицій та надання їм кредитів для подальшого кредитування підприємств. Одним із основних напрямів фінансування ЄБРР є направлення інвестицій у транспортну, енергетичну, водну та санітарну інфраструктуру. ЄБРР володіє єдиним політичним мандатом, який полягає у наданні допомоги лише тим країнам, які прагнуть застосовувати принципи багатопартійності та плюралізму [56].

Регіональні та субрегіональні банки розвитку мають дуже важливі функції для країн, що розвиваються. Особливо для забезпечення регіональних та суспільних благ, які наразі значною мірою недофінансовані [9, с.3].

Поточний етап розвитку ББР ознаменувався створенням двох регіональних банків з розташуванням у Китаї, які спеціалізуються на підтримці інфраструктури: Азійський банк інфраструктурних інвестицій (АБІІ), що базується у Пекіні, та Новий банк розвитку (НБР), що розташований у Шанхаї [7, с. 12].

Регіональні та субрегіональні інституції мають кращі можливості для реагування на конкретні регіональні потреби [68].

ББР повинні зберігати тонкий баланс між трьома основними функціями:

- мобілізація фінансових ресурсів з метою надання фінансових ресурсів країнам, що розвиваються, за рахунок регулярних та пільгових позик;

- нарощування потенціалу, інституційний розвиток та посередництво в передачі знань за допомогою технічної допомоги, грантів, діалогу щодо політики, розповсюдження найкращої практики та підтримки досліджень;
- сприяння забезпеченню регіональних та глобальних суспільних благ, які не можуть бути повністю забезпечені національними установами[11, с. 69].

Міжнародні фінансові організації відіграють важливу роль у проєктному фінансуванні, підтримці масштабних інфраструктурних проєктів на ринках, що розвиваються, [10, с.15] також вони є інструментом міжнародних консультацій та вироблення узгодженої політики у сфері валютних відносин, стимулюючи вкладення коштів в економіку держав.

1.2. Європейський інвестиційний банк

Одним із основних способів залучення капіталу для компанії є випуск акцій та облігацій. Виконання таких операцій вимагає спеціальних знань у сфері ціноутворення на різні фінансові інструменти для максимізації доходів та знань навігаційних нормативних вимог. Інвестиційні банки - це міст між великими підприємствами та інвестором. Основна роль банків полягає в консультуванні підприємств та урядів для вирішення їхніх фінансових викликів та в допомозі для отримання фінансування від розміщення акцій, випуску облігацій чи похідних продуктів[66].

Брак фінансів часто вважається основною перешкодою для ділової активності в країнах, що розвиваються, і гальмом для перспектив розвитку компаній[38, с. 16].

Європейський інвестиційний банк - це некомерційна установа Європейського Союзу, розташована в Люксембурзі, яка надає позики, гарантії, технічну допомогу та венчурний капітал для бізнес-проєктів, які, як очікується, сприятимуть досягненню політичних цілей ЄС[30].

ЄІБ був створений Римським договором 1957 року для забезпечення довгострокового фінансування проєктів, які сприяли заснуванню Європейського

співтовариства. Банк надає фінансування проектам, які сприяють інтеграції в ЄС, економічному розвитку та соціальній згуртованості держав-членів ЄС, а також проектам в інших країнах, пов'язаних з ЄС за допомогою різних угод (потенційних держав-членів та Західних Балкан). Штаб-квартира розташована в м. Люксембург. Акціонерами банку є держави-члени ЄС. ЄІБ є мажоритарним акціонером у Європейському інвестиційному фонді (ЄІФ), і дві організації разом складають Групу ЄІБ. Основна увага ЄІФ щодо позик надається малим та середнім підприємствам (МСП), і він використовує широкий спектр інноваційних інструментів з метою покращення доступу МСП до фінансування[60].

ЄІБ стимулює зростання та інновації у всій Європі. Він забезпечує фінансування та експертні знання для надійних, стабільних інвестиційних та гарантійних операцій. Акціонерами ЄІФ є ЄІБ, Європейська Комісія, державні та приватні банки та фінансові установи [22, с. 9].

90% діяльності Європейського інвестиційного банку відбувається всередині Європейського Союзу з метою сприяння європейській інтеграції та розвитку[21]. Він інвестує за межі Європи для підтримки політики розвитку та співробітництва Європейського Союзу та діє приблизно в 140 країнах світу. Європейський інвестиційний банк, один з найбільших транснаціональних кредиторів у світі, є позикодавцем ЄС.

В рамках Інвестиційного плану Комісії для Європи, Група ЄІБ є частиною більш широкої стратегії, спрямованої на подолання великого інвестиційного розриву шляхом звільнення інвесторів від певного ризику, притаманного проектам[60].

Правовою основою ЄІБ є статті Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС). Протокол (№ 5) про Статут Європейського інвестиційного банку (надалі - Статут) та Протокол (№ 28) про економічну, соціальну та територіальну згуртованість, що додаються до Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу.

ЄІБ є юридичною особою відповідно до ст. 308 ДФЄС. Він керується та управляється Радою керівників, Радою директорів та Комітетом з управління (ст. 6 Статуту). Ревізійний комітет здійснює аудит діяльності Банку (ст. 12 Статуту).

Президентом Європейського інвестиційного банку з 2012 р. по сьогоднішній день є Доктор Вернер Хоєр. У 2019 році він був визнаний Європейським банкіром року за його внесок у економічну стабільність та розвиток у Європі. При Хоєрі ЄІБ профінансував 150 мільярдів євро у проекти, які сприяють скороченню викидів парникових газів.

До складу Ради керівників входять міністри, призначені державами -членами (ст. 7(1) Статуту). Рада керівників визначає загальні директиви щодо кредитної політики Банку та забезпечує її виконання (ст. 7(2) Статуту). Відповідно до ст. 7 (3) Статуту, Рада керівників:

- вирішує питання щодо збільшення статутного капіталу;
- визначає принципи, що застосовуються до фінансових операцій, що здійснюються в рамках завдань ЄІБ;
- приймає рішення щодо надання фінансування інвестиційних операцій, які повністю або частково здійснюватимуться за межами ЄС;
- затверджує річний звіт Ради директорів, річний баланс, звіт про прибутки та збитки та Регламент діяльності Банку.
- призначає членів Ревізійної комітету, а також членів Ради директорів та Комітету з управління.

Рада директорів приймає рішення щодо:

- надання фінансів, зокрема у формі позик та гарантій;
- залучення кредитів;
- встановлення процентних ставок за наданими кредитами, а також комісійних та інших зборів.

Рада директорів забезпечує належне управління Банком та управління ним відповідно до положень Договорів, Статуту та загальних директив, визначених Радою керівників.

Комітет з управління відповідає за повсякденну діяльність Банку, підпорядковуючись Президенту та під наглядом Ради директорів, він готує рішення Ради директорів та забезпечує виконання цих рішень (ст. 11 (3) Статуту).

Ревізійний комітет складається з шести членів, призначених Радою керівників (ст. 12 (1) Статуту). Ревізійний комітет щорічно перевіряє чи були належним чином проведені операції Банку та його бухгалтерський облік. З цією метою він перевіряє чи операції Банку здійснювалися відповідно до формальностей та процедур, визначених його Статутом та Регламентом (ст. 12 (2) Статуту). Він встановлює чи фінансова звітність, а також будь-яка інша фінансова інформація, що міститься у річних звітах, складених Радою директорів, дають правдиве та справедливе уявлення про фінансовий стан Банку (ст.12 (3) Статуту).

Відповідно до ст. 309 ДФЄС завданням ЄІБ є сприяння збалансованому та стабільному розвитку внутрішнього ринку в інтересах Європейського Союзу (ЄС). Для цього шляхом надання позик і гарантій без мети отримання прибутку ЄІБ сприяє фінансуванню таких проєктів у всіх галузях економіки:

- а) проєктів для розвитку менш розвинених регіонів;
- б) проєктів модернізації або перетворення підприємств або ж розвитку нових видів діяльності, які не можуть бути повністю покриті за рахунок різних засобів фінансування, наявних в кожній з держав-членів;
- в) проєктів, що становлять спільний інтерес для кількох держав-членів і мають такий розмір або характер, що їх неможливо повністю профінансувати різними засобами, наявними в окремих державах-членах.

Виконуючи своє завдання, Банк сприяє фінансуванню інвестиційних програм разом з допомогою Структурних фондів та інших фінансових інструментів Союзу [2].

До того ж він сприяє розвитку економічної, соціальної та територіальної згуртованості в ЄС (ст. 175 ДФЄС та Протокол № 28) [57].

Крім того, ЄІБ підтримує здійснення заходів за межами ЄС, необхідних для реалізації політики співробітництва в галузі розвитку (ст. 209 ДФЄС) [4].

Діяльність Європейського інвестиційного банку зосереджена на шести пріоритетних сферах: клімат та навколишнє середовище; розвиток; інновації та навички; малий бізнес; інфраструктура та згуртованість. Для досягнення своїх цілей ЄІБ переважно використовує власні ресурси та міжнародні ринки капіталу.

Власні ресурси забезпечуються державами-членами ЄІБ. Внесок у капітал кожної окремої держави-члена визначений у статті 4 Статуту ЄІБ та обчислюється відповідно до їхньої економічної ваги. Після виходу Сполученого Королівства з ЄС, Рада керуючих ЄІБ вирішила, що решта держав-членів пропорційно збільшить кількість підписок на свій капітал, щоб підтримувати однаковий рівень загального підписаного капіталу (243,3 млрд. євро).

Станом на березень 2020 року підписаний капітал ЄІБ збільшився ще на 5,5 млрд євро після рішення двох держав-членів про збільшення своїх підписок на капітал (Польща та Румунія). Зараз загальний підписаний капітал ЄІБ становить 248,8 млрд. євро.

У кожній із держав-членів Банк користується найширшою правоздатністю, наданою юридичним особам відповідно до їх законів. Він може, зокрема, набувати або розпоряджатися рухомим або нерухомим майном і може бути стороною судового процесу. Майно Банку звільняється від усіх форм реквізиції чи експропріації відповідно до ст. 26 Протоколу (№ 5) про Статут Європейського інвестиційного банку.

ЄІБ залучає більшу частину своїх позикових ресурсів з міжнародних ринків капіталу, головним чином шляхом випуску облігацій. Банк є одним з найбільших наднаціональних кредиторів у світі. Для отримання економічно вигідного фінансування важливий високий кредитний рейтинг. На даний час найбільші кредитні рейтингові агентства присвоюють ЄІБ найвищий рейтинг, що відображає якість його кредитного портфелю. Як правило, ЄІБ фінансує третину кожного проекту.

ЄІБ використовує широкий спектр різних інструментів, але переважно позик та гарантій. Фінансування, що надається ЄІБ, може також поєднуватися з

фінансуванням з інших джерел ЄС, зокрема, бюджету ЄС, процес відомий як змішування. Окрім фінансування проєктів, ЄІБ також працює як дорадчий орган.

Будь-яке підприємство, державна чи приватна організація може звернутися безпосередньо до Банку з заявкою на фінансування. Заявки до Банку також можна подавати або через Комісію, або через державу-член, на території якої буде здійснюватися інвестиція (ст. 19 Протоколу (№5) про Статут Європейського інвестиційного банку).

Кредитування надається переважно у формі прямих або проміжних позик. Прямі проєктні позики поширюються на певні умови, наприклад, загальні інвестиційні витрати повинні перевищувати 25 млн. євро, а позика може покривати лише до 50% витрат проєкту. Проміжні позики складаються з надання позик місцевим банкам або іншим посередникам, які, в свою чергу, підтримують кінцевого одержувача. Більшість позик здійснюється в ЄС.

Проєкт повинен відповідати цілям кредитування ЄІБ та бути економічно, фінансово, технічно та екологічно безпечним. Умови фінансування залежать від типу інвестицій та цінних паперів, пропонованих третіми сторонами (банками або банківськими синдикатами, іншими фінансовими установами чи материнською компанією).

Більшість кредитів надано в євро (EUR), але також можливе надання в GBP, USD, JPY, SEK, DKK, CHF, PLN, CZK та HUF[49].

На додаток до своєї більш традиційної кредитної діяльності, ЄІБ також використовує механізми змішування, щоб поєднувати свої позики з грантами державних органів або благодійних організацій.

Малим та середнім підприємствам посередницькі кредитні партнери ЄІБ надають кошти у розмірі до 12,5 млн євро.

Фінансування ЄІБ часто розглядається як знак якості, що допомагає проєкту залучити додаткових інвесторів. Оцінку проєкту проводять команди інженерів, економістів та фінансових аналітиків Банку у тісній співпраці з промоутером. Критерії зазвичай пристосовуються до кожного конкретного проєкту. Потім

доповідь надходить від Керівного комітету до Ради директорів, яка збирається 10 разів на рік, для прийняття остаточного рішення.

Процедура оцінки ЄІБ може зайняти від шести тижнів до 18 місяців залежно від обсягу проекту, ступеня складності операції та ефективності процесу оцінки як з боку самої ЄІБ, так і з боку організатора проекту[53].

Незважаючи на те, що банк повинен вимагати від організаторів проекту здійснювати ретельний моніторинг під час реалізації проекту до його завершення, серед іншого, щодо впливу на економіку, розвиток, соціальне середовище, довкілля та права людини, він не надає цієї інформації у загальний доступ. Громадські не вистачає інформації про те, як реалізуються проекти, що фінансуються ЄІБ, що включають лише інформацію щодо екологічних та соціальних зобов'язань, покладених на організаторів проектів. Веб-сторінки конкретних проектів не оновлюються регулярно, щоб відображати статус проектів (наприклад, «на стадії реалізації», «завершено»). На відміну від ЄІБ, Світовий банк, який регулярно публікує статuti впровадження проектів, надаючи оцінку реалізації проекту, а також звіти про моніторинг проекту [64].

Після світової економічної та фінансової кризи 2008-2009 рр ЄС потерпає від низького рівня інвестицій. Для відновлення економіки Європи потрібні колективні та скоординовані зусилля [69].

Інвестиційний план Європейської Комісії для Європи, відомий як «План Юнкера» або «План інвестицій в інфраструктуру ЄС», - це амбітна інвестиційна програма інфраструктури, вперше оголошена президентом Європейської Комісії Жан-Клодом Юнкером у листопаді 2014 року після заклику Європейської Ради щодо вирішення проблем низького рівня інвестицій в ЄС для стимулювання зростання та зайнятості [54].

Програма має на меті мобілізувати державні та приватні інвестиції у «реальну економіку» щонайменше 315 млрд євро за трирічний фінансовий період. Тобто цілями Інвестиційного плану є збільшення інвестицій; підвищення конкурентоспроможності; підтримка довгострокового економічного зростання в ЄС [41].

План складається з трьох стовпів (three pillars):

По-перше, Європейський фонд стратегічних інвестицій (ЄФСІ), який надає гарантію ЄС для мобілізації приватних інвестицій. Комісія працює разом зі своїм стратегічним партнером - Групою ЄІБ.

По-друге, Європейський консультативний центр з інвестицій та Європейський портал інвестиційних проєктів, які надають технічну допомогу та покращують видимість інвестиційних можливостей, тим самим допомагають реалізації запропонованих інвестиційних проєктів.

По-третє, покращення бізнес-середовища шляхом усунення регуляторних бар'єрів для інвестицій як на національному рівні, так і на рівні ЄС.

ЄФСІ - це ядро інвестиційного плану для Європи, спрямованого на стимулювання довгострокового економічного зростання та конкурентоспроможності в Європейському Союзі.

Фонд має на меті допомогти використати державне фінансування, включаючи фінансування з бюджету ЄС, для мобілізації приватних інвестицій у широкий спектр проєктів, що здійснюються в ЄС. Проєкти охоплюють такі сфери, як інфраструктура, дослідження та інновації, освіта, охорона здоров'я, інформаційні та комунікаційні технології та інші сфери. Фонд є окремою та прозорою організацією та окремим рахунком, яким керує ЄІБ. Він був створений у липні 2015 року положенням про Європейський фонд стратегічних інвестицій, Європейським інвестиційним консультативним центром та Європейським порталом інвестиційних проєктів[29].

Європейський фонд стратегічних інвестицій Плану Юнкера підтримує новаторські ідеї щодо захисту планети. Проєкти, що фінансуються Групою ЄІБ у рамках Плану Юнкера, мають залучити 90,7 млрд євро інвестицій для кліматичних заходів. До них відносяться будівлі з нульовою енергією, вітрові електростанції, проєкти з використання сонячної енергії, водозберігаючі душі, екологічно чисті автобуси та світлодіодне освітлення[44].

Прийнятий на основі Регламенту (ЄС) 2021/523 Європейського Парламенту та Ради від 24 березня 2021 року «Про затвердження Програми InvestEU та

внесення змін до Регламенту (ЄС) 2015/1017» як наступник Інвестиційного плану для Європи, InvestEU об'єднує ЄФСІ та 13 інших фінансових інструментів ЄС.

У розпал пандемії COVID-19 Європейський Союз ухвалив Регламент, щоб об'єднати в тій самій програмі три фінансові інструменти ЄС, які були прийняті, щоб допомогти ЄС відновити свою економіку, протистояти соціальним викликам та досягти переходу до «зеленої» енергетики, на яку спрямовано щонайменше 30% інвестицій. Фонд InvestEU складається з бюджетної гарантії на 38 мільярдів євро, яка допомагає Європейському інвестиційному банку (ЄІБ) та його фінансовим партнерам взяти на себе подальші ризики.

InvestEU слідує крокам ЄФСІ, який успішно залучив понад 500 мільярдів євро додаткових інвестицій[40]. Відповідно до Регламенту Програма InvestEU зосереджена на чотирьох основних напрямках (стійка інфраструктура; дослідження, інновації та оцифрування; малі та середні підприємства; соціальні інвестиції та навички) і спрямована на мобілізацію 372 млрд. євро додаткових інвестицій у період з 2021 по 2027 рр. Програма складається з фонду InvestEU, Консультативного проєкту InvestEU Hub та порталу InvestEU.

Держави-члени мають можливість використовувати InvestEU для реалізації своїх планів відновлення та стійкості в рамках Фонду відновлення та стійкості[59].

Таким чином, ЄІБ інвестує в ініціативи, які створюють зв'язки між людьми, бізнесом та економікою. Такі ініціативи спрямовані на вирішення проблем і ризиків нашого світу, що змінюється, і є конкретним доказом важливості ЄС для життя та бізнесу в Європі та за її межами. Завдяки проєктам відкривається можливість для створення більшої кількості робочих місць і можливостей, чистої планети та кращої якості життя для всіх.

Проте не дивлячись на всі позитивні аспекти у звіті 2015 року «На шляху до відповідальної податкової політики для ЄІБ», Counter Balance задокументував кілька випадків проєктів ЄІБ, які здійснюються через клієнтів, які працюють у податкових гавані. Крім того, у своїй доповіді «Темна сторона фондів ЄІБ», Counter Balance переглянув усі інвестиційні фонди, які підтримувався ЄІБ з 2011 по 2015 рік, і виявив, що ЄІБ інвестував 470 мільйонів євро в інвестиційні фонди, які

знаходяться в 30 найбільш секретних юрисдикціях, як визначено Індексом фінансової таємниці. Це означає, що 67% обсягу операцій ЄІБ з прямими інвестиціями надійшло клієнтам, які перебувають у 30 найбільш секретних юрисдикціях, які також можна назвати «проблемними юрисдикціями» або просто «податковими гаванями». Простіше кажучи, у політиці ЄІБ, яка має забезпечити боротьбу банку з ухиленням від сплати податків та ухиленням від сплати податків, залишаються великі прогалини. У 2009 році ЄІБ став першою міжнародною фінансовою установою, яка прийняла державну політику, яка чітко вирішує питання офшорних фінансових центрів.

1.3. Чорноморський банк торгівлі та розвитку

Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР) - це регіональний банк розвитку, міжнародна інституція, штаб-квартира якої знаходиться в Салоніках (Греція). Вона була створена Албанією, Болгарією, Вірменією, Грузією, Азербайджаном, Грецією, Україною, Румунією, Молдовою, Росією та Туреччиною. ЧБТР розпочав свою діяльність у червні 1999 року та має статутний капітал у розмірі 3,45 млрд євро. Частка України в капіталі банку становить 13, 5%, Греції - 16,5%. ЧБТР підтримує економічний розвиток і регіональне співробітництво в Чорноморському регіоні шляхом кредитування торгівлі та фінансування проєктів, гарантій та участі у власних капіталах у приватних підприємствах та державних структурах у державах-членах. ЧБТР має високий кредитний рейтинг від Standard & Poor's та Moody's.

Банк функціонує на основі таких статутних документів: Угоди про штаб-квартиру між урядом Республіки Греції та Чорноморським банком торгівлі та розвитку та Угоди про заснування Чорноморського банку торгівлі та розвитку, підписаної 30.06.1994 року державами-засновниками у Тбілісі. В Україні угода набрала чинності в 1997 році.

Україна є активним учасником міжнародних економічних відносин, що підтверджується вже профінансованими 48-х інвестиційних проєктів у розмірі 776,

2 млн. євро зі 53 проєктів, що включають: промисловість, енергетику, споживчий та комунальний сектори, телекомунікаційні послуги, фінансові установи, сировину. На даний час можна розраховувати на надання ЧБТР ще 66,5 млн. євро на реалізацію 5 проєктів в Україні[70].

ЧБТР здійснює діяльність під керівництвом Ради керівників, Ради директорів, Президента, трьох віцепрезидентів та Генерального секретаря. Президент веде поточну діяльність Банку під керівництвом Ради директорів. Віцепрезиденти та Генеральний секретар призначаються Радою директорів, здійснюють свою діяльність на основі делегованих повноважень Ради директорів та звітують перед Президентом. Президента Банку, трьох віце президентів, Генерального секретаря та членів Ради директорів слід розглядати як осіб, на яких міжнародна організація покладає визначні функції[20, с.3].

Основними цілями довгострокової стратегії є постійний прогрес щодо: задоволення очікувань акціонерів та клієнтів; підвищення операційної ефективності (якості активів, контролю витрат, продуктивності, прибутковості) та забезпечення фінансової стабільності; створення та підтримка робочого середовища, що сприяє залученню, мотивації та утриманню високоякісного персоналу з необхідними навичками та ставленням.

Відповідно до Преамбули Угоди про заснування ЧБТР, банк створений з метою сприяння приватній та підприємницькій ініціативі та подальшого впровадження реформ у фінансовому секторі [1].

Протягом всього 18 місяців ЧБТР створив портфель із 15 операцій загальною вартістю понад сто мільйонів доларів США. Фінансування малого та середнього бізнесу на кінець 2000 року досягло 25,4% від загального портфелю Банку, тому Банк з початку своєї діяльності набув досвіду пропонування боргового та акціонерного фінансування МСП.

Серед найважливіших цілей Банку у напрямі підтримки малого та середнього бізнесу є:

- 1) Надання фінансової підтримки на доступних умовах швидкозростаючим малим і середнім підприємствам у виробничій, харчовій, транспортній,

будівельній, телекомунікаційній та високотехнологічній сферах, ринку та соціальних послуг.

- 2) Збільшення експортних можливостей.
- 3) Сприяння створенню робочих місць і одержанню доходів.
- 4) Підвищення конкурентоспроможності підприємств у державах-членах.
- 5) Сприяння внутрішньорегіональним інвестиціям.
- 6) Сприяння передачі ноу-хау та технологій.
- 7) Мобілізація зовнішнього капіталу в регіон.
- 8) Сприяння роботі в мережі.
- 9) Поліпшення спроможності фінансового сектору працювати з МСП та надавати їм фінансування[51, с.14].

Завдання Банку щодо зростання та ефективності дозволяють підтримувати хорошу якість активів, одночасно розширюючи та диверсифікуючи операційний портфель.

ЧБТР інвестує власний капітал у компанії та фінансові установи приватного сектору з метою сприяння або посилення участі приватного капіталу, а також для заохочення мобілізації додаткового капіталу із зовнішніх джерел.

Позиція ЧБТР по відношенню до суб'єктів господарювання полягає у наданні інвестицій у меншій частці статутного капіталу - від 5% до 25 % із середнім терміном підтримки капіталовкладень у 5 років. Також ЧБТР чітко визначає стратегію виходу та разом із тим не прагне активно брати участь у повсякденному управлінні компанією.

ЧБТР бере участь у капіталі як з простими, так і привілейованими акціями, як правило, більше як результат розміщення акцій у приватний капітал, аніж публічне розміщення акцій[28].

З метою сприяння економічному розвитку особливе значення для держав-членів має сприяння розвитку їх інститутів ринку та забезпечення рівних умов для всіх учасників ринку. Надання середньострокового фінансування ЧБТР та додаткова мобілізація внутрішнього та іноземного капіталу є значним внеском у

зменшення труднощів, з якими стикаються підприємства, зокрема МСП, у доступі до середньострокового та довгострокового фінансування.

Таким чином, ЧБТР допомагає співфінансовим організаціями зміцнити свій баланс, порівняти кращі активи з пасивами, урізноманітнити клієнтську базу, покращити якість портфеля.

Угоди ЧБТР з фінансовими установами мають три виміри: партнерський (співфінансові організації), транспортний (посередники) та клієнтський (позичальники та об'єкти інвестування).

Банківські операції у фінансових секторах держав-членів включають два різні підходи, кожен зі своїм конкретним набором цілей: створення/зміцнення певних типів фінансових установ та просування окремих секторів чи видів діяльності[31].

Позика ЧБТР може бути використана для таких інвестицій у розвиток МСП або компаній середньої капіталізації:

- Матеріальні інвестиції: закупівлі обладнання.
- Нематеріальні інвестиції: особливо витрати, пов'язані з НДДКР, створення або поглинання дистриб'юторських мереж на внутрішньому чи інших ринках ЄС, вилучення або купівля патентів, викуп компанії з метою захисту економічної діяльності (за вартість викупу не більше 1 млн євро).
- Середньострокові та довгострокові вимоги до оборотного капіталу для відновлення загального коефіцієнта ліквідності підприємств.

Перевагами отримання інвестування від ЧБТР є : отримання більш вигідної процентної ставки порівняно зі стандартними ставками кредитування бізнесу, можливість домовитися про термін або періоди погашення позики відповідно до обставин та вимог до потоку грошових коштів бізнесу, що дозволяє значно інвестувати у власний бізнес, не впливаючи негативно на його грошовий потік або ліквідність. Зростання Банку дозволить підтримувати хорошу якість активів, одночасно розширюючи та диверсифікуючи операційний портфель. Вони призначені для забезпечення керованого росту, забезпечення ідеального балансу

між власним капіталом та залученими коштами; забезпечення гнучкості регулювання у разі раптових змін робочого середовища[17, с. 37].

Банк є багатосторонньою фінансовою установою, яка відповідно до Угоди про заснування ЧБТР, прагне прискорити розвиток та сприяти співпраці між державами-акціонерами Банку. Банк працює у певній географічній зоні, де основним форматом звітності для сегментів бізнесу є операції з кредитування та казначейства. Кредитна діяльність – це інвестиції в такі проєкти, як позики, інвестиції в акціонерний капітал та гарантії.

Казначейська діяльність включає залучення боргового фінансування, інвестування надлишкової ліквідності та управління валютними, ліквідними та процентними ризиками Банку. Інформація про фінансові результати кредитної та казначейської діяльності регулярно готуються та надсилається Президенту, головному керівнику операційних рішень Банку [32, с. 52].

Для розвитку інвестиційної діяльності ЧБТР необхідно: реагувати на інвестиційні потреби держав-членів, дотримуючись при цьому розсудливої банківської практики та забезпечуючи високу якість наданих послуг; надавати клієнтам стабільне середньострокове та довгострокове фінансування на умовах, кращих за ті, що в іншому випадку доступні на міжнародних ринках капіталу, не загрожуючи його власній прибутковості, ліквідності та платоспроможності [45, с. 18]; використовувати свої капітальні ресурси за рахунок коштів, залучених на міжнародних ринках капіталу, на умовах, кращих за ті, які отримує більшість держав-членів; розширити ділове співробітництво з партнерами та ефективно використовувати інституційні механізми та можливості міжнародної співпраці; координувати діяльність та співфінансувати проєкти з іншими партнерами у розвитку, щоб забезпечити ефективність продуктів та послуг Банку у створенні доданої вартості.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

2.1. Механізм розгляду скарг Європейського інвестиційного банку

Рада директорів ЄІБ у 2010 році після процесу громадських консультацій затвердила Політику щодо механізму розгляду скарг Групи ЄІБ, а також Принципи механізму розгляду скарг, технічне завдання та правила процедури, першу з них було переглянуто, удосконалено та схвалено у 2018 році Радою директорів ЄІБ та Радою директорів ЄІФ.

Механізм скарг Групи ЄІБ є інструментом публічної підзвітності, частиною інституційного контексту Європейського Союзу. Він дає можливість альтернативному та превентивному вирішенню спорів між заявниками та Групою ЄІБ. Крім того, механізм розгляду скарг допомагає Групі ЄІБ у спільних цілях належного адміністрування, надаючи консультації щодо можливих покращень у здійсненні її діяльності.

Однією з основних цілей Механізму розгляду скарг Групи ЄІБ є забезпечення права на заслуховування та права на подання скарг зацікавленими сторонами Групи ЄІБ, тим самим висловлюючи їх занепокоєння щодо неправомірного управління.

Розгляд скарг будь-якого виду є обов'язком усієї Групи, оскільки це допомагає Групі ЄІБ покращити свою діяльність та продуктивність. З такою метою та на підставі Меморандуму про взаєморозуміння, підписаного з Європейським омбудсменом, Група ЄІБ має дворівневий механізм подання скарг, що складається з внутрішнього рівня - Відділ механізму розгляду скарг (Відділ) та зовнішнього - Європейський Омбудсмен. Ця дворівнева система із зовнішнім, незалежним органом робить Механізм розгляду скарг унікальним серед багатосторонніх інститутів розвитку.

Механізм розгляду скарг є доступним інструментом підзвітності громадськості, який діє відповідно до основних керівних принципів.

Принципи Механізму розгляду скарг:

- 1) принцип дворівневості - дозволяє заявникам подати свою справу до Європейського омбудсмена, якщо вони вважають, що результати або обробка процесу є незадовільною. Європейський омбудсмен - це незалежний орган, який притягує до відповідальності адміністрацію ЄС. Омбудсмен розслідує скарги щодо недобросовісного адміністрування в установах ЄС, включаючи Групу ЄІБ. Кожен, хто стикався з проблемами з адміністрацією ЄС і безуспішно намагався вирішити її з інституцією, може подати скаргу до Європейського омбудсмена;
- 2) принцип незалежності - Відділ є частиною незалежної Генеральної інспекції на чолі з Генеральним інспектором. Голова Відділу є Головою Механізму розгляду скарг Групи ЄІБ і під егідою незалежного Генерального інспектора відповідає за управління, розробку, впровадження та моніторинг Механізму розгляду скарг. Медіатори дотримуються суворого кодексу поведінки, який гарантує, що всі скарги розглядаються неупереджено, а на вимогу - з найсуворішою конфіденційністю;
- 3) принцип позасудовості - Механізм розгляду скарг оцінює скарги відповідно до політики та правових рамок ЄІБ. Процес розгляду скарг є несудовим, часто швидшим та менш дорогим, ніж правові шляхи, але він не є юридичним інструментом[21, с. 15];
- 4) принцип орієнтованості на рішення - Відділ зосереджує увагу на тому, чи відповідає Група ЄІБ внутрішній політиці та правовій базі, і якнайшвидше знаходити взаємоприйнятні шляхи вирішення проблем між заявниками та Групою ЄІБ;
- 5) принцип прозорості - Відділ публікує інформацію про скарги, які він отримує в Інтернеті, у Реєстрі скарг, і Група ЄІБ детально повідомляє про нещодавно закриті справи у своїх щорічних звітах про діяльність. Будь-яка публікація інформації, що стосується скарг, здійснюється відповідно до чинних правил конфіденційності та захисту даних [12].

Нові процедури механізму розгляду скарг Групи ЄІБ повністю реалізують переглянуту Політику щодо скарг групи ЄІБ. Вона спрямована на уточнення,

вдосконалення та формалізацію процесів з метою полегшення, упорядкування та кращого забезпечення розгляду скарг. Вона також встановлює основи співпраці між самими службами Банку, між Механізмом скарг та іншими відповідними зацікавленими сторонами[27].

Команда Механізму розгляду скарг отримує скарги щодо таких проєктів:

- 1) деградація навколишнього середовища
- 2) загрози здоров'ю та безпеці громади
- 3) примусове переселення

Вона також допомагає заявникам, які постраждали від інших видів діяльності Групи ЄІБ, наприклад, коли їм може бути неправомірно відмовлено у доступі до інформації або при недостатньому консультуванні щодо проєктів чи політики.

Процес подання скарг складається з чотирьох етапів: допустимість; обробка; консультація; звітування про результати.

- допустимість: Скаржникам необхідно ідентифікувати себе, чітко зазначити предмет скарги та чого він/вона очікує досягти. Позивач повинен надати якомога детальнішу та актуальну інформацію про скаргу. Скарги мають бути подані протягом одного року з дня, коли вони обґрунтовані відомими фактами, на яких вона ґрунтується. у разі якщо скаржник не вимагав повної конфіденційності, кожна допустима скарга буде опублікована на веб-сайті ЄІБ разом із коротким викладом справи, висновками Відділу та відповідними звітами. Особистість скаржника буде опублікована лише за умови, що скаржник надав таку згоду.

Відповідальність за перевірку допустимості скарги несе Голова Відділу механізму розгляду скарг Перевірка допустимості не приймає рішення по суті скарги.

Перевірка допустимості відповідно до статті 4.3 Політики щодо механізму розгляду скарг Групи ЄІБ проводиться протягом 10 робочих днів з дня отримання скарги. За необхідності (наприклад, від зацікавлених сторін потрібна додаткова інформація) цей строк може бути продовжено максимум до 20 робочих днів[55].

Після перевірки Відділ надсилає скаржнику лист щодо допустимості/недопустимості скарги [25, с. 35].

- **обробка:** Механізм розгляду скарг аналізує всі допустимі скарги, щоб отримати більше інформації, краще зрозуміти зміст скарги та прийняти рішення щодо подальших дій. Може бути прийняте рішення щодо необхідності подальшого розслідування, що дозволить почати перевірку на відповідність, або може бути запропоновано посередництво для вирішення будь-яких конфліктів між сторонами.
- **консультація:** У разі якщо Відділ видасть проєкт звіту на стадії обробки, тоді будуть проводитися консультації між внутрішніми та зовнішніми зацікавленими сторонами для допомоги у виявленні будь-яких прогалин в інформації чи потенційних фактичних неточностей у звіті. Механізм розгляду скарг намагатиметься включити будь-яку додаткову інформацію з огляду на докази, але він не зобов'язаний змінювати свій звіт для переходу процесу до наступного етапу.

Внутрішні зацікавлені сторони (служби групи ЄІБ, Керівний комітет) та, де це доречно, зовнішні зацікавлені сторони (скаржник, організатор проєкту тощо) можуть надати свої коментарі щодо звіту. На цьому етапі проєкт звіту є конфіденційним документом, призначеним лише для коментарів одержувача. Коментарі шукають для того, щоб усунути фактичні помилки та недоліки, прояснити непорозуміння, дозволити надати істотні нові докази, якщо такі є, включати будь-які рішення, прийняті Групою ЄІБ на основі наданих висновків, висловлювати думки щодо суті висновків. Етап обробки завершиться видачею остаточного листа або проєкту звіту.

- **звітування про результат:** Остаточний звіт, включаючи висновки Відділу, результати скарги та будь-які рекомендації надсилаються скаржнику та публікуються у разі відмови позивача від права на конфіденційність. На цьому етапі скаржник може бути задоволений результатами розгляду справи або подати запит на перегляд рішення через внутрішній або зовнішній механізм оскарження.

Результат скарги може бути таким: Проблема вирішена в процесі розгляду скарг; Рекомендації, подані керівництву ЄІБ; Запропоновано коригувальні та/або пом'якшувальні дії; Подальших дії не вимагаються; Звинувачення відхилено; Неприпустимість скарги.

Діяльність Команди Механізму розгляду скарг:

1. Перевірка відповідності : Механізм розгляду скарг розглядає скарги та оцінює, чи дії чи рішення, прийняті Групою ЄІБ, відповідали внутрішній політиці, стандартам, процедурам чи чинному законодавству. Перевірка відповідності передбачає перегляд інформації, наданої скаржником, документації від служб Групи ЄІБ, відповідної політики та правової бази. Також перевірка передбачає проведення зустрічей із скаржником, службами Групи ЄІБ та іншими відповідними зацікавленими сторонами, а також відвідування місця здійснення проєкту для встановлення фактів[60].

Механізм розгляду скарг готує звіт про свої висновки та, у разі необхідності, пропонує відповідні рекомендації для вирішення питань, викладених у скарзі. Початкове оцінювання є основою роботи команди Механізму розгляду скарг, що допомагає зрозуміти особливості скарги.

2. Процес спільного вирішення/посередництво: Механізм розгляду скарг може запропонувати позивачам способи вирішення питань та вирішення конфліктів, якщо сторони мають бажання брати участь у такому процесі спільного вирішення. Процес покликаний зміцнити довіру та сприяти діалогу з метою досягнення прийняттого рішення, яке вигідне для всіх сторін. Медіатор діє як неупереджений посередник та керує процесом. Рішення про обраний тип процесу вирішення спорів (або їх поєднання) приймається в кожному конкретному випадку та за погодженням зі сторонами[67].

Варто відзначити, що процес спільного врегулювання є перспективним, спрямований на досягнення практичного рішення у майбутньому.

Процес Механізму розгляду скарг може включати:

- Покращення рівня інформації, доступної зацікавленим сторонам шляхом: обміну інформацією: медіатор працює зі сторонами для

виявлення відповідних документів, звітів чи іншої інформації та сприяє обміну такою інформацією та спільного встановлення фактів: медіатор з посередництва пропонує спільну зі сторонами місію встановлення фактів, коли виникає потреба у перевірених інформації про вплив проєкту на місцевості, щоб забезпечити діалог та переговори.

- Встановлення або покращення комунікації та надання вказівок у процесі пошуку прийняттого рішення
- Діалог/переговори: медіатор сприяє діалогу для поступового зміцнення довіри та відновлення добрих робочих відносин між сторонами. Мета - прийти до взаємоприйняттого вирішення конфлікту.
- Офіційне посередництво: медіатор допомагає учасникам висловлювати стурбованість, визначати власні інтереси, думати над тим чого саме вони сподіваються досягти у процесі посередництва. Медіація ґрунтується на ідеї, що сторони є "володарями" спору, а отже, вони також можуть найкращим чином вирішити його. Роль медіаторів полягає у проведенні сторін через процес посередництва та сприянні спілкуванню. Процес посередництва є конфіденційним, щоб дозволити всім учасникам безкоштовно висловити свою думку. Після закриття процесу офіційною угодою про врегулювання, Механізм розгляду скарг може відстежити виконання узгодженого рішення.

3. Консультативна діяльність: Ґрунтуючись на власних висновках під час розгляду скарг, Механізм розгляду скарг може визначити покращення в рамках політики ЄІБ. Поради надаються вищому керівництву з питань системного характеру разом із рекомендаціями щодо розгляду скарги, запропонованими для вирішення справи. Порада може також охоплювати інші питання, які були виявлені під час дослідження [24, с.16].

Наприклад, Механізм розгляду скарг може давати рекомендації вищому керівництву щодо можливих поліпшень своєї екологічної чи соціальної політики та/або процедур, які після розслідування виявилися не в змозі забезпечити

належний рівень захисту людей та навколишнього середовища під час впровадження конкретних заходів проєкту[58]

4. Моніторинг: Механізм розгляду скарг відстежує закриті скарги, щоб забезпечити виконання подальших заходів, узгоджених Групою ЄІБ та/або організатором проєкту. Цей процес забезпечує задоволення скарг у визначений період часу. Моніторинг проводиться після закінчення розумного періоду часу після закриття справи, щоб дозволити впровадити необхідні поліпшення та зміни.

Важливо відзначити, що відстежуються лише скарги з найвищим ризиком; однак усім скаржникам рекомендується звертатися до Механізму розгляду скарг у разі виникнення будь-яких проблем після закриття справи. Механізм розгляду скарг якнайшвидше вирішує проблеми громадян, забезпечує, щоб політика, проєкти та діяльність Групи ЄІБ відповідали найвищим екологічним, соціальним та управлінським стандартам та забезпечували справедливі результати для всіх[27].

Спалах коронавірусу має глибокий вплив на життя кожної людини та на увесь світ. У зв'язку з теперішнім станом речей доступ до приміщень Механізму розгляду скарг Групи ЄІБ та його службові поїздки тимчасово призупинені. Крім того, доступ до інформації, пов'язаної з проєктами, стає дедалі складнішим. Проте незважаючи на це, Механізм скарг Групи ЄІБ продовжує виконувати свою місію за допомогою комп'ютерних інструментів та телефону. Це включає реєстрацію нових скарг та роботу над поточними справами, у разі виникнення запитань потрібно звернутися до Механізму розгляду скарг Групи ЄІБ електронною поштою або безпосередньо до відповідального працівника зі скарг[23].

2.2 Проєкти фінансування Європейського інвестиційного банку та проблеми щодо їх реалізації

2020 рік був продуктивним для Механізму подання скарг: було розглянуто 137 справ і закрито 94 з них. Таким чином, кількість нерозглянутих скарг на кінець року продовжувала зменшуватися з 89 у 2018 році до 60 у 2019 році та до 43 у 2020 році.

Було закрито кілька складних справ, які були відкриті протягом кількох років, наприклад, Réseau Ferroviaire Rapide (Туніс), Grand Contournement Ouest de Strasbourg (Франція) та Cairo Metro Line (Єгипет). У період з 2012 по 2020 рік Механізмом розгляду скарг було отримано загалом вісім скарг від окремих осіб або груп щодо проєкту Каїрської лінії метро; у 2020 році було закрито п'ять справ, усі пов'язані з впливом будівельних робіт на будинки чи підприємства скаржників, а отже, і на їхні засоби до існування. Наприкінці року була одна відкрита справа, пов'язана з лінією метро Каїра — нова справа, зареєстрована в грудні 2020 року.

Інші приклади складних справ, закритих у 2020 році, включають:

- Подовження Харківського метрополітену (Україна), на яке було подано 5 заявників;
- Зміна клімату в Кастилії і Леоні (Іспанія);
- Ненська Гідроелектростанція (Грузія), для якої одне з твердження стосувалося застосування Банком Стандарту 7 щодо прав та інтересів уразливих груп населення;
- 14 скарг щодо проєкту Трансаріатичного газопроводу.

Одна із закритих справ - Ненська ГЕС (Грузія). Проєкт передбачає будівництво та експлуатацію гідроелектростанції потужністю 280 мегават на річках Ненскра і Накра в регіоні Верхня Сванетія в Грузії. Грузія володіє величезними гідроресурсами, які добре підходять для виробництва гідроенергії, яка є найдешевшим джерелом електроенергії в регіоні. Грузія має близько 300 річок з точки зору економічно вигідного гідроенергетичного потенціалу, але вони в основному залишаються невикористаними на сьогодні. Залежність Грузії від гідроенергетики означає, що надійність електропостачання знаходиться під загрозою в зимові місяці, коли попит високий, але існуючі рівні водойми та річкові потоки низькі. Значна частина дефіциту електроенергії заповнюється за рахунок внутрішньої теплової генерації з використанням імпортованого природного газу або за рахунок імпорту електроенергії з сусідніх країн[50].

Після того, як розробник проєкту Ненської ГЕС оприлюднив оцінку екологічного та соціального впливу проєкту у червні 2015 року, громадське

суспільство висловило занепокоєння з приводу неспроможності компанії інформувати постраждалі громади про вплив дамби, включаючи вимушене переселення та втрату земель. Хоча дамба розташована в незайманій альпійській долині, ця територія геологічно дуже нестабільна і страждає від частих зсувів і селів. Це посилює побоювання людей, що будівництво та експлуатація греблі можуть спровокувати подальші природні катастрофи[43].

Як постраждалі громади, так і організації громадянського суспільства повідомили Раді директорів та керівництву ЄІБ про занепокоєння з приводу негативного впливу проекту на місцеве населення, хоча жодної значущої реакції з боку банку у відповідь на ці скарги не було, місцеві протести, які свідчать про втручання спецназу і призвели до арешту восьми осіб. Геологічні дослідження та роботи на під'їзних дорогах, розпочаті у жовтні 2015 року, уже просунулися до того, що вони порушують права людей на користування землею. Опублікована на даний момент проектна документація не містить жодної оцінки впливу проекту на життєдіяльність та не пропонує план відновлення.

Залишалося сумнівним, як ЄІБ міг наділити значущою цінністю проект, якщо він не спілкується з місцевою громадою та не наглядає за тим, щоб розробник проекту належним чином оцінював негативні соціально-економічні наслідки та поважав права людини, як це мало статися з самого початку проекту[5].

Скаргу підписали дві неурядові організації, які спільно представляють людей, які постраждали від проекту. Заявники, які називають себе членами етнічної групи сванів, стверджують, що ЄІБ не зміг посилатися на свою політику щодо корінних народів і не забезпечив захист, передбачений Екологічними та соціальними рамками ЄІБ. Три конкретні питання, які були порушені, включають застосування Стандарту 7 щодо прав та інтересів уразливих груп, оцінку та управління ризиками, впливом припливу робочої сили та оцінку альтернатив. Стандарт вимагає повної поваги до гідності, прав людини, прагнень, культури та звичайних засобів існування вразливих груп, включаючи корінні народи. ЄІБ прагне захистити всіх уразливих осіб і груп, які постраждали від проекту, і водночас прагне, щоб ці групи населення належним чином отримували вигоду від

операцій ЄІБ. Для цього потрібна вільна, попередня та усвідомлена згода постраждалих груп корінного населення.

Розслідування Механізму розгляду скарг виявило три основні недоліки:

- 1) Не було доказів того, що ЄІБ вжив належних заходів для забезпечення належного застосування Стандарту 7 до проєкту.
- 2) ЄІБ недооцінив соціальні проблеми, пов'язані з проєктом, зокрема щодо оцінки та управління потенційним впливом припливу робочої сили на громади.
- 3) ЄІБ прийняв аналіз обмежених альтернатив без достатньої документації щодо обґрунтування вибору запропонованого курсу дій.

Механізм розгляду скарг рекомендував ЄІБ повторно оцінити та задокументувати, чи відповідають свани як корінне населення відповідно до Стандарту 7, до другого етапу схвалення Керівним комітетом ЄІБ. Механізм розгляду скарг також запропонував Банку забезпечити подальшу оцінку та управління ризиками, пов'язаними з припливом робочої сили, включаючи наслідки для нематеріальної культурної спадщини, та розробку більш спеціалізованого інструменту, такого як план управління припливом робочої сили.

У своїй відповіді керівництва ЄІБ заявляє про свій намір застосувати рекомендації Механізму розгляду скарг та коригувальні дії щодо застосування Банком Стандарту 7, зокрема оцінки корінних народів. Це включає в себе найм незалежного експерта з корінних народів для перевірки оцінки ЄІБ на відповідність критеріям прийнятності Стандарту 7 та визначення будь-яких сфер удосконалення, щоб забезпечити узгодження з передовою міжнародною практикою. У відповіді керівництва також зазначено намір Банку ретельно переглянути відповідні плани щодо управління припливом, які повинні бути підготовлені підрядником з проєктування, закупівлі та будівництва, щоб забезпечити заходи щодо пом'якшення впливу проєкту на населення Свану та в достатній мірі врахувати відповідні культурний вимір сванської громади. Очікується, що такі плани будуть розроблені після консультацій з постраждалими громадами[22].

Отже, можна побачити, що на даний час зростає продуктивність та позитивна ефективність Механізму розгляду скарг щодо проєктів ЄІБ.

2.3. Програми та проекти фінансування Чорноморського банку торгівлі та розвитку

Завдяки угоді між Європейським інвестиційним банком та Чорноморським банком торгівлі та розвитку, два банки розвитку спільно підтримують малі та середні підприємства та невеликі проекти, що реалізуються підприємствами, у яких менше 3 000 працівників (MidCaps - компанії середньої капіталізації) у Болгарії, Греції та Румунії, надаючи доступ до безцінного джерела фінансування з меншою вартістю та гнучких графіків погашення. Середня капіталізація - це термін, наданий компаніям з ринковою капіталізацією або ринковою вартістю від 2 до 10 млрд доларів США. Привабливі ознаки компаній із середньою капіталізацією полягають у тому, що від них очікують зростання та збільшення прибутку, продуктивності, частки ринку; вони знаходяться посередині своєї кривої росту. Акції компаній з середньою капіталізацією корисні для диверсифікації портфеля, оскільки забезпечують баланс зростання та стабільності[46].

Позики ЧБТР у МСП та MidCaps можуть бути використані для фінансування різноманітних інвестицій до максимальної вартості проекту 50 млн євро. Строк кредиту залежить від економічних та технічних параметрів проекту, але не може бути меншим, ніж 2 роки. Оформити кредит можуть незалежні МСП, у яких менше 250 співробітників та незалежні MidCaps з менш ніж 3 000 співробітниками, що знаходяться в одній із 27 держав-членів ЄС.

ЧБТР надає позики для всіх галузей економіки, за деякими винятками, серед яких: виробництво зброї та боєприпасів; озброєння, військова та поліцейська техніка; обладнання та інфраструктура, що обмежує права та свободу людей; азартні ігри; галузі, пов'язані з тютюном; діяльність, що включає тестування на тваринах в експериментальних та інших наукових цілях або чий вплив на навколишнє середовище не можна пом'якшити або компенсувати, етично чи морально суперечливі сектори, такі як клонування людей та чисті спекуляції з майном.

Позики, надані у рамках спільної Програми малого та середнього бізнесу ЄІБ та ЧБТР, спрямовуються через ЧБТР. Тому ЧБТР розглядає всі заявки на кредит і вирішує чи надавати кредит чи ні[33].

Лізинг - це договір оренди, згідно з яким власник активу дозволяє іншому суб'єкту користуватися ним протягом певного часу (зазвичай не менше одного року) в обмін на ряд фіксованих платежів. Відмінність фінансового лізингу від операційного лізингу полягає в тому, що право власності на товар може бути передано лізингоодержувачу за символічною ціною після повної оплати частин. ЧБТР пропонує переважно чотири продукти, пов'язані з лізингом:

- 1) Власний капітал в лізингових компаніях;
- 2) Кредитні лінії/позики лізинговим компаніям;
- 3) Кредитні лінії/позики виробникам для лізингу постачальників;
- 4) Договір прямого лізингу.

Зокрема, в рамках лізингових операцій ЧБТР спрямований на досягнення таких цілей:

- 1) сприяння передачі сучасних технологій та ноу-хау економікам держав-членів Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС);
- 2) підтримка розвитку приватного сектора загалом, включаючи МСП;
- 3) сприяння та посилення торгівлі капітальними товарами між країнами .

Наскільки це можливо, операції лізингу ЧБТР будуть базуватися на стандартизованих форматах контрактів, щоб мінімізувати адміністративні та транзакційні витрати[52].

Чорноморський банк торгівлі та розвитку розширює свою підтримку МСП у Румунії, надаючи лізинг у розмірі 20 мільйонів євро компанії Garanti BBVA Leasing. Фінансування дозволить компанії задовольнити попит румунських МСП у придбанні обладнання, машин та транспортних засобів. Нова позика є третьою угодою, підписаною Garanti BBVA Leasing та ЧБТР.

Працюючи з Garanti BBVA Leasing, надійним партнером з 2014 року, очікується, що фінансування ЧБТР охопить більше 200 компаній, сприяючи таким

чином створенню робочих місць, підвищенню конкурентоспроможності та експортним потенціалам румунської економіки.

Garanti BBVA Leasing, що входить до складу Garanti Romania, однієї з найбільш динамічних фінансових груп на місцевому ринку, уклала угоду про фінансування на суму 10 мільйонів євро з ЧБТР у 2017 році. ЧБТР здійснював підтримку діяльності Garanti BBVA Leasing і надавав фінансовий лізинг МСП, особливо для обладнання, техніки та комерційних транспортних засобів. Першою угодою, укладеною між Garanti BBVA Leasing та ЧБТР, яка також спрямовувалася на заохочення та розвиток місцевого МСП, була підписана у 2014 році на суму 7,5 млн євро. «Малі та середні компанії є важливим сегментом в румунській економіці, і ми рішуче підтримуємо їхнє зростання. Тому ми раді розширити наше партнерство з Чорноморським банком торгівлі та розвитку. Ця нова угода зміцнює наші довгострокові зобов'язання щодо заохочення МСП на місцевому ринку. У найближчі місяці ми продовжимо зосереджуватися на здоровому зростанні та диверсифікації нашого портфеля накопичуваних активів», Окан Юрцевер, колишній генеральний директор Garanti BBVA Leasing[63].

«Диверсифікація доступу до фінансування румунських компаній із використанням нових та альтернативних інструментів є одним із пріоритетів ЧБТР. Таким чином, ми прагнемо підтримувати МСП в Румунії, і ми раді продовжити партнерство з Garanti BBVA Leasing, що підтверджує нашу постійну підтримку МСП в регіонах, які ми обслуговуємо», за словами експрезидента Іхсана Угура Деліканлі.

Розподіл профінансованих активів у першому півріччі 2017 року на суму 38 млн євро складала: транспортні засоби (51%), обладнання (20%) та нерухомість (29%)[35].

За словами Хасана Демірхана, віцепрезидента ЧБТР з питань банківської справи: «ЧБТР продовжує підтримувати ринок оренди в Румунії, і ми раді продовжувати наше партнерство з Garanti BBVA Leasing. Це нове фінансування підкреслює роль лізингу як гнучкої альтернативи фінансування МСП, полегшуючи доступ компаній до фінансування для подолання економічного уповільнення та

підтримки відновлення, в той час, коли наслідки кредитування через пандемію коронавірусу все ще серйозні. Ця операція також є вагомим свідченням ролі Банку у підтримці регіональних транскордонних інвестицій, і ми пишаємось тим, що об'єднуємо зусилля з Garanti BBVA Group у часи економічних потрясінь».

«Підтримка потреб наших клієнтів - це пріоритет номер один компанії Garanti BBVA Leasing, тому ми дуже раді продовжувати наше давнє партнерство з Чорноморським банком торгівлі та розвитку через третю угоду. МСП представляють важливий сегмент румунської економіки, і ми хочемо продовжувати залишатися надійним партнером, підтримуючи наших клієнтів у розвитку їх проектів та бізнесу. Ми довели своїм клієнтам, що ми є для них довгостроковим партнером, і вони можуть розраховувати на нас, у тому числі і у важкі часи», заявив Окан Юрцевер, генеральний директор Garanti BBVA Leasing.

Заснована в 1998 році, Garanti BBVA Leasing (торгова марка, під якою працює компанія Motoractive IFN SA), є постачальником фінансового лізингу і орієнтованою на малі та середні підприємства, що працює через головний офіс у Бухаресті та шість лізингових офісів по всій країні [19].

Чорноморський банк торгівлі та розвитку в 2021 році надає позику у розмірі до 10 мільйонів євро компанії Garanti BBVA Consumer Finance для фінансування покращення енергоспоживання та ефективності використання житлових будинків у Румунії. Фінансування сприятиме енергоефективності Румунії та національним екологічним цілям, дозволить зменшити високе споживання енергії та води, встановити виробництво відновлюваної енергії та покращити поводження з відходами. Окрім позитивного впливу на навколишнє середовище, фінансування Банку також стимулюватиме будівельну галузь та збільшить зайнятість у країні. Новий механізм, заснований на успішній співпраці між ЧБТР та Garanti BBVA Consumer Finance, забезпечить фінансування приблизно 1500 румунських домогосподарств [18].

Для підтримки діяльності Банку в контексті міжнародної протидії пандемії розроблено спеціальний рекламний план. Прес-реліз про позицію ЧБТР та реакцію на пандемію (березень 2020) був широко розповсюджений і опублікував численні

незалежні видання у державах-членах. У травні 2020 року ЧБТР підписав з Банком розвитку Австрії кредит на суму 30 мільйонів євро, спрямований на фінансування проєктів приватного сектора та інвестиційних програм у промисловості, сільському господарстві та сферах послуг, а також на забезпечення оборотного капіталу та експортного фінансування в Албанії, Вірменії, Азербайджані, Грузії, Молдові та Україні. Основними бенефіціарами цього механізму є МСП, які є категорією, яка найбільше постраждала від впливу пандемії Covid-19 і як така пріоритетна у ЧБТР. У липні 2020 року ЧБТР підписав Меморандум про співпрацю з Грецьким банком розвитку, який ініціював програму фінансування, спрямовану на підтримку відновлення грецьких малих та середніх підприємств після пандемії [16, с. 55].

Таким чином, спроможність Банку інвестувати в операції з високим впливом на розвиток постійно вдосконалюється, зокрема, щодо операцій, спрямованих на розвиток сектора МСП, певних операцій приватного сектора в країнах з малим пакетом акцій, а також державних або гарантованих державою операцій (наприклад, муніципальна інфраструктура). Крім того, Банк дедалі більше зосереджує свої зусилля на розвитку бізнесу та маркетингу на визначенні операцій між країнами, особливо в галузях, пов'язаних з інфраструктурою. Такі операції мають високу акціонерну цінність для Банку і тому є пріоритетними видами діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Здійснивши дослідження впливу міжнародних інституцій на лібералізацію інвестиційної діяльності на підставі викладеного у випускній кваліфікаційній роботі матеріалу, можна зробити такі висновки:

- 1) Передумовами появи міжнародних інституцій, що здійснюють вплив на лібералізацію міжнародної інвестиційної діяльності були виклики, яким необхідно було протистояти у післявоєнний період, необхідності держав співпрацювати між собою задля відбудови та розвитку економіки. Одним із завдань міжнародних фінансових інституцій була і залишається боротьба з прихованим протекціонізмом. У зв'язку з посиленням ролі країн, що розвиваються у світовій економіці, специфічними потребами регіонального розвитку, переміщенням основних потоків іноземних приватних інвестицій в промислово розвинені країни, виникла необхідність створення на додачу до глобальних організацій, регіональних, які будуть регулювати розвиток країн у певних регіонах. Деякі з перетворень включають посилення багатополлярності (зростання значення ринків, що розвиваються, і приватного сектора, нових інституцій, транснаціональних корпорацій та впливу громадянського суспільства); зростання домінування приватного капіталу над фінансовими потоками; і технологічні зміни, що сприяють фінансовій інтеграції та зниженню здатності держав впливати на фактори, що впливають на їхню економіку. Міжнародні фінансові організації стали інструментом міжнародних консультацій та вироблення узгодженої політики в області валютних відносин, стимулюють вкладення коштів в економіку держав.
- 2) Європейський інвестиційний банк є фінансовою установою Європейського Союзу. ЄІБ був створений 25 березня 1957 р. Римським договором про заснування Європейського економічного співтовариства. Так як ЄІБ є юридичною особою ЄС і банком, він зобов'язаний дотримуватися як принципів державного, так і корпоративного управління. Установа має три

органи, що приймають рішення: Рада керівників, Рада директорів та Комітет з управління. Рада керівників визначає управління ЄІБ, Рада директорів контролює стратегічний напрямок, а Комітет з управління контролює щоденну діяльність ЄІБ. Працюючи у багатопрофільних командах, департаменти Банку готують та реалізують рішення керівництва Банку: проводять оцінку та фінансування проєктів; залучають ресурси на ринках капіталу та керують казначейством; проводять оцінку та керівництво ризиками, пов'язаними з операціями ЄІБ; проводять необхідні економічні або фінансові дослідження.

- 3) Чорноморський банк торгівлі та розвитку, заснований у 1999 році, є динамічною міжнародною установою фінансів і розвитку зі штаб-квартирою в Салоніках, з метою сприяння внутрішньорегіональній торгівлі та розвитку в державах-членах. Банк може співпрацювати з будь-яким фінансистом та інвестором, який бажає інвестувати в Чорноморський регіон, віддаючи пріоритет операціям, які найкраще відповідають його подвійному мандату – підтримці розвитку та сприянню регіональному співробітництву. Пріоритетні сектори проєкту включають: інвестиції або спільні підприємства в одній державі-члені однієї або кількох фірм з іншої; інвестиції, які отримують фінансування від фінансових установ іншої держави-члена; проєкти, які забезпечують вигоду для економіки більш ніж однієї держави-члена; проєкти, які приносять непрямі переваги для всього регіону, наприклад, впровадження нової технології або найкращої практики, які згодом можуть бути застосовані в усьому регіоні. Проєктне та корпоративне фінансування Банку може бути поширено на державних або приватних спонсорів для підтримки проєктів у різних секторах, з пріоритетом телекомунікацій, виробництва, фінансових послуг, транспорту, комунальних послуг, енергетики, муніципальних послуг, охорони навколишнього середовища, туризму, і агробізнес. Прийнятні проєкти можуть включати будівництво нових виробничих потужностей або їх модернізацію та модернізацію існуючих потужностей, а також оборотні кошти,

рефінансування та загальні корпоративні цілі. Фінансування реструктуризації підприємства або його приватизації є також можливою.

- 4) Механізм скарг Групи ЄІБ - це інструмент підзвітності Групи Європейського інвестиційного банку, орієнтований на громадськість. Головна мета якого - вислухати занепокоєння громадян щодо проєкту чи діяльності Групи ЄІБ та надати їм можливість скористатися своїм правом на оскарження та бути почутими. Інноваційність механізму полягає у спрямованості на роз'яснення, вдосконалення та формалізацію процесів для полегшення, упорядкування та кращого забезпечити розгляду скарг та створенні основи для співпраці між самими службами Банку та між Керівним комітетом та іншими відповідними зацікавленими сторонами. Діяльність Команди Механізму розгляду скарг складається з таких етапів: перевірка відповідності; процес спільного вирішення/посередництва; консультативна діяльність; моніторинг.
- 5) Створені на основі багатосторонніх угод між державами, глобальні та регіональні фінансові інституції сприяють розвитку міжнародного та регіонального співробітництва, зовнішньої торгівлі, підтримці масштабних інфраструктурних проєктів на ринках, що розвиваються, рівноваги платіжних балансів держав-членів, регулюванню курсів їх валют, наданні інвестиційних кредитів, гарантуванню приватних позик за кордоном, а також відіграють важливу роль у проєктному фінансуванні. Наслідком впливу міжнародних інституцій на лібералізацію інвестиційної діяльності стала глобалізація світової економіки. Обмеження виплати дивідендів фінансовими установами на повноваження компанії-позичальника. Занепокоєння, яке вимагає фінансування від державних фінансових установ, має пройти ретельне розслідування, яке включає низку формальностей та документів. Проте існують і недоліки таких міжнародних інституцій: вони підпадають під державні критерії, тому дотримуються жорстких правил надання позик. Занадто багато формальностей забирає багато часу на процедуру. Багато гідних компаній можуть не отримати допомоги через відсутність безпеки та інших умов, встановлених цими установами.

Фінансові установи можуть мати своїх кандидатів до складу Ради директорів компанії-позичальника, що обмежує повноваження компанії. Іноді ці установи обмежують автономію управління. Вони включають положення про конвертованість у договори позики. Занадто багато формальностей робить процедуру надання позики трудомісткою та дорогою; певні обмеження, такі як обмеження на виплату дивідендів, накладаються фінансовими установами на повноваження компанії-позичальника.

До пропозицій викладених у роботі слід віднести такі:

- Міжнародним інституціям, що здійснюють вплив на лібералізацію міжнародної інвестиційної діяльності, необхідно прозоро проводити вибір між кандидатами проєктів, такі установи повинні забезпечити справедливу податкову конкуренцію.
- Слід не лише удосконалюватися механізми розгляду скарг та впливати на наслідки уже існуючих проблем, а разом із тим ще перед фінансуванням проєкту заздалегідь передбачати можливі негативні фактори впливу та уміти запобігати їм. Потрібно ознайомлювати громадськість з процесом реалізації проєктів.
- ЄІБ та ЧБТР має покращити свій Публічний реєстр і перерахувати всі документи, які містять – або можуть містити – інформацію, пов'язану з навколишнім середовищем, як ті, які підлягають активному поширенню, так і ті, які доступні на запит. Зокрема, міжнародні фінансові інституції повинні публікувати результати, оцінки та оцінки впливу проєктів на систематичній основі шляхом опублікування всіх форм і звітів екологічної та соціальної оцінки, включаючи таблицю системи вимірювання результатів, звіти про моніторинг та звіти про завершення проєкту як джерело інформації. Щодо реалізації та впливу проєктів. Варто регулярно публікувати всі фінансові контракти на операції за бюджетною гарантією ЄС, і лише ті частини, які містять конфіденційну інформацію, редагувати відповідно до загального принципу розкриття інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про заснування Чорноморського банку торгівлі та розвитку від 19.06.2011, підстава - 998_461. стт. 1-44.
2. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal C 326, 26/10/2012 P. 0001 - 0390. стт. 175, 209.
3. Protocol (No 28) on economic, social and territorial cohesion. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal 115, 09/05/2008 P. 0310 - 0311.
4. PROTOCOL (No 5) ON THE STATUTE OF THE EUROPEAN INVESTMENT BANK. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal of the European Union. C 202/251.
5. Antonowicz-Cyglicka Aleksandra Kadri Green Anna Roggenbuck Ana-Maria Seman Xavier Sol. A critique of the European Investment Bank's External Lending Mandate. GOING ABROAD. NOVEMBER 2016. C. 8-35
6. Auboin Roger. The Bank for International Settlements, 1930-1955. Essays in International Finance No. 22, May 1955. P. 1-10. 3
7. Engen Lars and Annalisa Prizzon. A guide to multilateral development banks. June 2018 . c. 12
8. Fatouros A. A. An International Code to Protect Private Investment. Proposals and Perspectives. Maurer School of Law: Indiana University, 1961. c. 77-81.
9. Griffith-Jones Stephany with David Griffith-Jones and Dagmar Hertova. Enhancing the Role of Regional Development Banks. No. 50, July 2008. c. 3
10. Nelson Rebecca M.. Multilateral Development Banks: Overview and Issues for Congress. Updated February 11, 2020. C. 13.
11. Ocampo José Antonio. Regional financial cooperation. BROOKINGS INSTITUTION PRESS. Washington, D.C. Baltimore, 2006. c. 70-85.
12. Approach. URL: <https://www.eib.org/en/about/accountability/complaints/what-we-do/our-approach.htm> (дата звернення: 03.09.2021).

- 13.BIS History – Overview URL:
https://www.bis.org/about/history_newarrow.htm (дата звернення: 15.02.2021).
- 14.Bretton Woods Agreement and System URL:
<https://www.investopedia.com/terms/b/brettonwoodsagreement.asp> (дата звернення:25.02.2021).
- 15.Bretton Woods Institution URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/earth-and-planetary-sciences/bretton-woods-institution> (дата звернення:12.02.2021).
16. BSTDB annual report. Engaging in Times of Crisis. Published by BSTDB. 2021. с. 55.
17. BSTDB at 20 Enhancing Support to the Black Sea Region Annual Report 2019. Published by BLACK SEA TRADE AND DEVELOPMENT. С. 37
- 18.BSTDB Funds Energy Efficiency Upgrade of Romanian Households. URL:
https://www.bstdb.org/news-and-media/press-releases/press-releases_5785 (дата звернення: 19.09.2021).
19. BSTDB Increases Funding for SME Leasing Finance in Romania. URL:
https://www.bstdb.org/news-and-media/press-releases/press-releases_5780 (дата звернення: 19.09.2021).
20. By-Laws of the Black Sea Trade and Development Bank. Published by BSTRDB. с. 2-3
21. Complaints Mechanism Principles, Terms of Reference and Rules of Procedure. Published by European Investment Bank. 2012. С. 15-17.
- 22.CRISIS SOLUTIONS. European Investment Bank Activity Report 2020. Luxembourg. Published by the European Investment Bank. 2021. с. 9
- 23.EIB Group Complaints Mechanism overview. URL:
<https://www.eib.org/en/about/accountability/complaints/index.htm> (дата звернення: 09.09.2021).
24. EIB Group Complaints Mechanism Policy. EIB Group. Published by EIB. November 2018. С. 16.
25. EIB Group Complaints Mechanism Procedures . Published by European Investment Bank. November 2018. с. 35.

26. EIB Group Complaints Mechanism. Published by EIB and EIF.12/2018. C. 7.
27. EIB Group Complaints Mechanism. URL: https://www.eib.org/attachments/strategies/complaints_mechanism_flyer_en.pdf#page=5 (дата звернення: 07.09.2021).
28. Equity investment. URL: <https://www.bstdb.org/what-we-offer/equity-investment> (дата звернення: 20.08.2021).
29. European fund for strategic investments (EFSI). URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/investment-plan/strategic-investments-fund/> (дата звернення: 16.09.2021).
30. European Investment Bank. URL: <https://www.investopedia.com/terms/e/europeaninvestmentbank.asp> (дата звернення: 25.07.2021).
31. Financial sector development. URL: <https://www.bstdb.org/what-we-offer/financial-sector-development> (дата звернення: 21.08.2021).
32. Financial Statements for the Year Ended 31 December 2020. Together with Auditor's Report. Published by BLACK SEA TRADE AND DEVELOPMENT BANK. C. 52
33. Financing programmes. URL: <https://www.bstdb.org/what-we-offer/financing-programmes> (дата звернення: 17.09.2021).
34. Fragmentation in clean energy investment and financing URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9789264257573-10-en/index.html?itemId=/content/component/9789264257573-10-en> (дата звернення: 07.03.2021).
35. GARANTI BBVA LEASING INCHEIE UN ACORD DE FINANTARE DE 10 MILIOANE DE EURO CU BLACK SEA TRADE AND DEVELOPMENT BANK. URL: <https://www.garantibbvaleasing.ro/noutati/garanti-leasing-incheie-un-acord-de-finantare-de-10-milioane-de-euro-cu-black-sea-trade-and-development-bank.htm> (дата звернення: 18.09.2021).
36. History. The World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/en/about/history> (дата звернення: 28.02.2021).

37. International Financial Institutions URL:
<http://www.ddegjust.ac.in/studymaterial/mba/fm-305> (дата звернення: 17.02.2021).

38. International Financial Institutions Development Through the Private Sector. Published by International Finance Corporation. 2011. С. 16

39. International Monetary Fund (IMF) vs. the World Bank: What's the Difference? URL: <https://www.investopedia.com/ask/answers/043015/what-difference-between-international-monetary-fund-and-world-bank.asp> (дата звернення: 05.03.2021)

40. InvestEU Programme Regulation adopted and published. URL:
<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=2f8601ea-6c55-4411-a738-3275e1de2363> (дата звернення: 17.09.2021).

41. Investment plan for Europe: three pillars. URL:
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/investment-plan/> (дата звернення: 15.09.2021).

42. Investment. OECD. URL: <http://www.oecd.org/investment/> (дата звернення: 05.03.2021).

43. Investors: Georgia's Nenskra Dam violates Svan rights. URL:
<https://www.balcanicaucaso.org/eng/Areas/Georgia/Investors-Georgia-s-Nenskra-Dam-violates-Svan-rights-205008> (дата звернення: 21.09.2021).

44. Juncker Plan has made major impact on EU jobs and growth. URL:
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_6119 (дата звернення: 17.09.2021).

45. LONG-TERM STRATEGIC FRAMEWORK 2021-2030 Realizing the Bank's Potential. Published by BLACK SEA TRADE AND DEVELOPMENT . BANK June 2021. С. 18-30

46. Mid-Cap. URL: <https://www.investopedia.com/terms/m/midcapstock.asp> (дата звернення: 15.09.2021).

47. On the Significance of Development Banks in the Economies of Post-Soviet Countries. URL: https://www.researchgate.net/publication/277904381_On_the_Significa

nce_of_Development_Banks_in_the_Economies_of_Post-Soviet_Countries (дата звернення: 19.03.2021).

48.Overview of International Financial Institutions (IFIs) URL: <https://www.tradecommissioner.gc.ca/development-developpement/mdb-overview-bmd-apercu.aspx?lang=eng> (дата звернення: 09.03.2021).

49.Project loans. URL: <https://www.eib.org/en/products/lending/loans/index.htm> (дата звернення: 27.09.2021).

50.Project Summary Information (PSI). URL: https://www.aiib.org/en/projects/details/2017/proposed/_download/Georgia/AIIB_2020_1013-P000032-Nenskra-Hydropower-PSI.pdf (дата звернення: 23.09.2021).

51. SME Sector in BSTDB Member Countries Financing Strategy for Development and Cooperation. Published by BSTRDB. с. 1-14.

52.Special products. URL: <https://www.bstdb.org/what-we-offer/special-products> (дата звернення: 17.09.2021).

53. Structure. URL: <https://www.eib.org/en/infocentre/faq/index.htm> (дата звернення: 13.09.2021).

54.Structure and Organisation. URL: <https://www.eib.org/en/infocentre/faq/index.htm> (дата звернення: 14.09.2021).

55.Submit a complaint. URL: <https://www.eib.org/en/about/accountability/complaints/submit/index.htm> (дата звернення: 03.09.2021).

56. Summaries of EU Legislation. European Bank for Reconstruction and Development URL: <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/ebrd.html> (дата звернення: 17.03.2021).

57.The Brussels Finance Conference of 1920: a lesson in the perils of focusing on the past. URL: <https://theconversation.com/the-brussels-finance-conference-of-1920-a-lesson-in-the-perils-of-focusing-on-the-past-142822> (дата звернення:12.02.2021).

58.The complaints process. URL: <https://www.eib.org/en/about/accountability/complaints/process/index.htm> (дата звернення: 05.09.2021).

59.The EIB. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/17/the-european-investment-bank> (дата звернення: 27.07.2021).

60. The European Investment Bank's Inspectorate General: from past to future. Published by the European Investment Bank. 2021. С. 17.

61.The IMF at a Glance URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance> (дата звернення: 04.03.2021).16

62.The World Bank Group. Who we are URL: <https://www.worldbank.org/en/who-we-are> (дата звернення: 02.03.2021). 15

63.TurSEFF III - Garanti BBVA Leasing II. URL: <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/52543.html> (дата звернення: 25.09.2021).

64.What Is the Bank for International Settlements? URL: <https://www.investopedia.com/articles/03/120903.asp> (дата звернення:15.02.2021).

65.What is the Investment Plan for Europe? URL: https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-juncker-plan/what-investment-plan-europe_en (дата звернення: 14.09.2021).

66.What Is the Role of an Investment Bank? <https://www.investopedia.com/articles/investing/111114/whats-role-investment-bank.asp> (дата звернення: 25.07.2021).

67. What is a Regional Development Bank? URL: https://thebusinessprofessor.com/en_US/banking-lending-credit-industry/regional-development-bank-definition (дата звернення: 18.07.2021)

68.What is The World Bank Group. URL:<https://www.hneu.edu.ua/shho-take-svitovuj-bank/> (дата звернення: 01.03.2021).

69.What we do. URL: <https://www.eib.org/en/about/accountability/complaints/what-we-do/index.htm> (дата звернення: 05.09.2021).

70. Whether the BSTDB can provide 66.5 million euros for the implementation of projects in Ukraine - the Ministry of Economy. URL:<https://mind.ua/news/20231848->

chbtr-mozhe-nadati-665-mln-evro-na-realizaciyu-proektiv-v-ukrayini-minekonomiki

(дата звернення: 19.09.2021).